

Międzyuczelniane Seminarium Naukowe „Acta publica probant se ipsa? Archiwalia w badaniach historycznoprawnych”. 4 czerwca 2022 r. Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Keywords: scholarly conference, archival materials, legal history

Słowa kluczowe: konferencja naukowa, archiwalia, historia praw

Wielkie sympozja naukowe i konferencje (zwłaszcza te międzynarodowe) cieszą się przychylnością władz uniwersyteckich, ponieważ podlegają ewaluacji, a także zwraca na nie uwagę Państwowa Komisja Akredytacyjna. Z małymi seminariami, które bez wątpienia noszą w sobie większy potencjał samokształceniowy, rzecz ma się inaczej. Jest to swoisty paradoks nauki polskiej, jako że każdy, kto miał okazję uczestniczyć w renomowanych naukowych zjazdach, wie, jaka jest ich wartość poznawcza.

Seminaria różnią się od wielkich konferencji przede wszystkim tym, że organizator sam zaprasza prelegentów zamiast *urbi et orbi* wzywać do nadsyłania propozycji wystąpień. Na seminariach pojawiają się osoby, które chcą przedstawić wyniki swoich badań oraz skonfrontować je z ustaleniami uczonych prowadzących poszukiwania pokrewne. Słuchaczy nie ma wprawdzie wielu, ale w audytorium widać wyłącznie tych, którzy wiedzą, po co się tam znaleźli. Czas nie goni aż tak bardzo, zatem można inicjować i przedłużać dyskusje. Każdy ma szansę zabrać głos. Seminaaria wyróżnia również to, że ich organizatorzy nie pobierają opłat konferencyjnych, co sprawia, że nie ma po ich zakończeniu uroczystych gali i kolacji wieczorem. Można skupić się wyłącznie na nauce.

Gospodarzem takiego właśnie seminarium, które odbyło się 4 czerwca 2022 r. i któremu nadano tytuł „Acta publica probant se ipsa? Archiwalia w badaniach historycznoprawnych”, był Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zgromadziło uczonych z Lublina, Warszawy, Szczecina i Katowic. Uczestnicy postanowili uciec na chwilę od rutyny i przypomnieć sobie o doniosłości badań źródłoznawczych. Szczęśliwy zbieg okoliczności sprawił, że obrady odbyły się w miejscu pracy

śp. ks. prof. Remigiusza Sobańskiego – wielkiego propagatora i orędownika badań archiwalnych. Techniczną część związaną z organizacją spotkania wzięli na siebie prof. Marian Mikołajczyk oraz dr Grzegorz Nancka.

Obrady otworzył prof. M. Mikołajczyk (UŚ), który przywitał gości oraz wyraził radość z faktu, że ośrodek katowicki zaczyna przyciągać uczonych zainteresowanych badaniami źródłowymi. Wyraził również nadzieję, że przygotowane spotkanie pociągnie za sobą dalsze wydarzenia o zbliżonym charakterze. Następnie wystąpił dr hab. Maciej Jońca (US) z prelekcją „Henryk Insadowski w świetle archiwum rodzinnego”. Na przykładzie dokumentów znajdujących się w zbiorach prywatnych wykazał on nieścisłości między biogramami lubelskiego romanisty sporządzonymi przez niego na użytek pracodawcy i dokumentacją poświadczającą przebieg jego wykształcenia. Po nim głos zabrał ks. dr Andrzej Sacher (UKSW). W referacie zatytułowanym „Kulisy kodyfikacji. Watykańskie materiały do badań nad powstaniem pierwszego Kodeksu Prawa Kanonicznego” prelegent nie tylko przedstawił fragmenty protokołów sporządzanych w trakcie pracy watykańskiej komisji kodyfikacyjnej opracowującej Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r., ale również zapoznał słuchaczy z historią, specyfiką oraz formami działalności Apostolskiego Archiwum Watykańskiego (do niedawna: Tajne Archiwum Watykańskie). Podkreślił również rolę, jaką w pracach komisji odegrali dwaj jej sekretarze: ks. Eugenio Pacelli (późniejszy papież Pius XI) oraz ks. Adam Sapieha (późniejszy kardynał krakowski). Materii kodyfikacyjnej dotknął następnie dr G. Nancka (UŚ) w wystąpieniu „Nowe źródła do dziejów Komisji Kodyfikacyjnej II RP”. Słuchacze zapoznali się z niepublikowanymi protokołami dokumentującymi wybrane aspekty opracowywania w okresie międzywojennym prawa rodzinnego. Dr G. Nancka przedstawił dowody na to, że mimo fiaska tak zwanej ustawy Lutostańskiego mającej regulować w II RP stosunki małżeńskie prace nad tą materią intensywnie i nieprzerwanie prowadzono aż do chwili wybuchu wojny.

Po przerwie głos oddano naukowcom młodszym oraz debiutantom. Mgr Michał Lewandowski (KUL) podzielił się z zebranymi wrażeniami z kwerendy naukowej, jaką odbył w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie. W prelekcji „Materiały do badań nad historią Stowarzyszenia Prawników Polskich w Zjednoczonym Królestwie” przedstawił historię mało znanego, choć swego czasu bardzo wpływowego na emigracji środowiska jednoczącego polskich prawników. Interesujące materiały pozwalające podjąć próbę rekonstrukcji naukowej biografii Zygmunta Ziemińskiego odnalazł w zbiorach archiwalnych Polskiej Akademii Nauk mgr Patryk Kupis (US). W wystąpieniu „Prof. Zygmunt Ziemiński: przyczynek do naukowej biografii” prelegent przybliżył źródła o zaskakującym charakterze, a mianowicie donosy sporządzone na użytek komunistycznych organów bezpieczeństwa podczas wykładów profesora. Referat Michała Glücka zatytułowany „Ks. Prof. Henryk Insadowski: przyczynek do naukowej biografii” miał skłonić zebranych do refleksji nad tym, jaki ładunek badawczy niesie z sobą pochylenie się nad życiem i twórczością naukową romanisty z Lublina. Przedstawione koncepcje spotkały się z życzliwym odbiorem obecnych.

Organizatorzy seminarium przewidzieli dla jego uczestników wspianą niespodziankę. Otóż dzięki uprzejmości Kierownik Oddziału Specjalistycznego BUŚ – Biblioteka Prawnicza dr Marty Kunickiej stworzono im okazję rzucenia okiem między innymi na przechowywane w Bibliotece Prawniczej osobiste księgozbiory lwowskich profesorów:

Romana Longchamps de Bérier oraz Kazimierza Przybyłowskiego. Okazało się, że to również fascynujący temat do badań. Zwłaszcza maniera K. Przybyłowskiego polegająca na czynieniu notatek na marginesach i stronach tytułowych książek, które dostał bądź zakupił, pozwala dziś podjąć dialog z wielkim uczonym w oderwaniu od tego, co napisano na jego temat w oficjalnych sprawozdaniach i w nekrologach. Prof. R. Longchamps de Bérier rzadziej pozostawiał po sobie tego rodzaju ślady, ale i na niektórych jego książkach zachowały się lakoniczne komunikaty. Na pierwszy rzut oka (systematycznie sprawie tej zaczął przyglądać się niedawno dr G. Nancka) materiału do badań nie ma wiele. Jego charakter jest wszakże unikatowy i bardzo obiecujący.

Obrady podsumował w imieniu gospodarzy dr G. Nancka. Wielokrotnie zadawane podczas seminarium przewrotne pytanie, czy warto poświęcać się badaniom archiwaliów w dobie powszechnej digitalizacji, pozostawiono bez odpowiedzi, bo nasuwa się ona sama na podstawie wielu argumentów przywołanych podczas katowickiego seminarium. Naukowe opracowywanie i konsekwentne publikowanie rodzimych archiwaliów, w tym tych odnoszących się do historii nauki, jest działaniem konserwującym i zabezpieczającym spuściznę polskiej tradycji prawnej. To spuścizna polska, więc ma charakter kluczowy dla rodzimej nauki. Jej zgłębianie i zachowanie to nasz obowiązek.